

تدبیر تحلیل

تحلیل های کارشناسی بازار سرمایه

تهیه کننده: واحد بورس کالا و انرژی، مرداد ماه ۱۳۹۵

متانول:

متانول با فرمول شیمیایی CH_3OH با نام های متیل الکل و الکل چوب ساده ترین الکل و یکی از سه محصول بسیار مهم صنایع شیمیایی در دنیا بوده و مواد بسیاری از آن مشتق می گردند. این ماده به صورت مایع سبک، فرار، بدون رنگ و قابل اشتعال با شعله ای بی رنگ می باشد.

امروزه از متانول به عنوان ماده اولیه در صنایع پایین دستی پتروشیمی، سوخت پاک و همچنین بسیاری از صنایع دیگر استفاده می شود که عمدتاً می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- تولید فرمالدهید جهت تهیه MDF و Plywood
- تولید رزین ملامین برای تهیه انواع ظروف، کلید و پریز و انواع چسب های صنعتی
- تولید اسید استیک به منظور تولید VAM و استات سلولز در صنایع نساجی
- تهیه پلی متیل متاکریلیت (PMAA) برای تولید انواع لامینیت ها
- تهیه MTBE جهت ارتقاء درجه آرام سوزی بنزین
- تهیه DME (دی متیل اتر) جهت جایگزینی سوخت دیزل
- مخلوط سازی با بنزین جهت سوخت اتومبیل ها
- تولید اتیلن و پروپیلن به عنوان ماده اولیه صنایع پتروشیمی

متانول در بازارهای جهانی

با کاهش قیمت جهانی نفت، قیمت محصولات پتروشیمی هم کاهش یافته است که در این میان بازار رو به رشد متانول بیش از پیش تحت تاثیر کاهش قیمت جهانی نفت قرار گرفته است. بعد از افت قیمت نفت و افزایش ارزش دلار در سال ۲۰۱۵ میلادی، شاهد کاهش قیمت بسیاری از کالاها از جمله محصولات پتروشیمی بودیم. با توجه به سهم بالای محصولات پتروشیمی از صادرات غیرنفتی و از این بین سهم بالای متانول در این گروه صادراتی، بررسی شرایط فعلی و پیش بینی روند آتی این محصول حائز اهمیت خواهد بود. قیمت متانول در دوره ثبات قیمت نفت در سال های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴ بین ۳۵۰ تا ۴۰۰ دلار نوسان داشت و به دلیل مشکلات قطع گاز پتروشیمی در ایران و اورهال شرکت های مهم در فوریه سال ۲۰۱۴ به دلیل محدودیت های ایجادشده در عرضه تا قیمت های بیش از ۵۰۰ دلار نیز رشد داشت، اما بعد از آن با ریزش قیمت نفت قیمت متانول نیز روندی کاهشی به خود گرفت تا اینکه در ماه های اخیر قیمت متانول صادراتی به چین تا سرحد ۲۰۰ دلار نیز افت کرده و این عامل باعث کاهش شدید حاشیه سود شرکت ها و مشکلاتی از این دست شده است.

متانول یکی از محصولات مهم در صنعت پتروشیمی بوده که در سال های اخیر، هم در بعد مصرف و هم در بعد تولید، رشد زیادی در دنیا داشته است. این محصول عموماً با یک فرآیند اولیه از گاز طبیعی تولیدشده و در گام بعدی به عنوان محصولی میانی در تولید سایر محصولات زنجیره تولید به کار می رود. در نتیجه بازار مصرف و شرایط بازار محصول نهایی تأثیر بسزایی در قیمت و بازار متانول خواهد داشت. از این رو درک صحیح از کاربردهای متانول در صنعت، می تواند نوسانات قیمتی این محصول را تفسیر کند. به طور کلی، طی سال های اخیر تقریباً ۶۰ درصد از متانول مصرفی در دنیا، صرف تولید مشتقات شیمیایی سنتی از جمله؛ فرمالدئید، اسید استیک و انواع دیگر مواد شیمیایی و ۴۰ درصد باقیمانده مربوط به برنامه های انرژی شامل؛ ترکیب مستقیم متانول با گازوئیل (بیشتر در چین مورد استفاده قرار گرفته است)، استفاده از متانول به عنوان ماده اولیه در تولید دی متیل اتر (DME) و بیودیزل (یک سوخت گازوئیلی پاک)، متانول به اولفین (MTO) و همچنین برای تولید MTBE به عنوان یکی از اجزای جایگزین برای تولید بنزین به صورت سنتی، بوده است؛ محوریت استفاده از متانول در تولید سوخت ابتدا به دلیل فاصله قیمت آن با نفت و دوم کاهش آلودگی با سوخت پاک است. به عبارتی دیگر با توجه به اینکه ماده اولیه در تولید متانول، گاز طبیعی بوده و از نظر ارزشی

تا قبل از افت قیمت نفت فاصله زیادی بین قیمت نفت و گاز طبیعی بوده است، در نتیجه در قیمت های بالای نفت، بهای استفاده از متانول در ترکیب انواع سوخت کمتر از ترکیبات نفت خام بوده و همین عامل استفاده از متانول را در برنامه های انرژی افزایش داده است. نکته مهم تر اینکه بخش زیادی از برنامه های مصرف متانول در سوخت، در کشور چین است. این کشور برای تولید، فرآیندی منعطف داشته، به طوری که مطالعه رویدادی نشان می دهد زمانی که قیمت نفت افت زیادی داشته، تقاضا برای MTBE (تولیدشده از متانول) در چین کم شده و همین عامل موجب کاهش مصرف متانول و افت قیمت شده است.

بر این اساس، می توان دریافت با وجود پایه گاز طبیعی در تولید متانول و عدم استفاده از نفت برای تولید این محصول، اثر جایگزینی نفت در تولید انرژی باعث می شود که قیمت نفت به طور غیرمستقیم باقیمت متانول رابطه بسیار زیادی داشته باشد. همچنین با افت قیمت نفت و کم شدن فاصله شکاف صرفه تولید متانول، حساسیت قیمت این محصول به نفت بیشتر خواهد شد از دیگر سو باید گفت ۶۰ درصد مصرف متانول مربوط به تولید محصولات سنتی شیمیایی بوده که در صنایع گسترده ای همچون تولید چسب، مواد ضد عفونی کننده و غیره کاربرد دارد. مهم ترین عامل مؤثر را بر سطح استفاده از متانول با وجود پایه گاز طبیعی در تولید متانول و عدم استفاده از نفت برای تولید این محصول، اثر جایگزینی نفت در تولید انرژی باعث می شود که قیمت نفت به طور غیرمستقیم باقیمت متانول رابطه بسیار زیادی داشته باشد. همچنین با افت قیمت نفت و کم شدن فاصله شکاف صرفه تولید متانول، حساسیت قیمت این محصول به نفت بیشتر خواهد شد.

در ترکیبات سنتی، رشد اقتصادی دنیا و قدرت اقتصادهای مهمی همچون چین دارد. در سال های گذشته باثبات قیمت نفت در محدوده ۱۰۰ دلار و همچنین رشد روزافزون اقتصاد چین، مصرف متانول با شتاب زیادی افزایش یافت و طرح هایی برای تکمیل زنجیره تولید از آن شروع شد. در ایران نیز بر اساس سند چشم انداز، تولید و صادرات متانول بیش از ۱۰ میلیون تن برنامه ریزی شده است؛ این در حالی است که باوجود کاهش رشد مصرف این محصول به دلایل مذکور، نرخ رشد تولید در دنیا بالا ارزیابی می گردد. چین برنامه های زیادی برای افزایش تولید دارد و برنامه های آمریکای شمالی برای تولید متانول از گاز شیل را نیز نمی توان فراموش کرد. باوجود کاهش قیمت نفت و پیش بینی ادامه این روند در میان مدت، از سوی مؤسسات معتبر بین المللی، رشد مصرف متانول در سال ۲۰۱۵ کاهش یافته و انتظار می رود در میان مدت نیز این روند ادامه داشته باشد. در طرف مقابل همچنان شاهد افزایش ظرفیت تولید متانول در دنیا هستیم و این عامل موجب افزایش اضافه عرضه در بازار شده و با توجه به هزینه بالای ذخیره سازی متانول به دلیل مشخصات

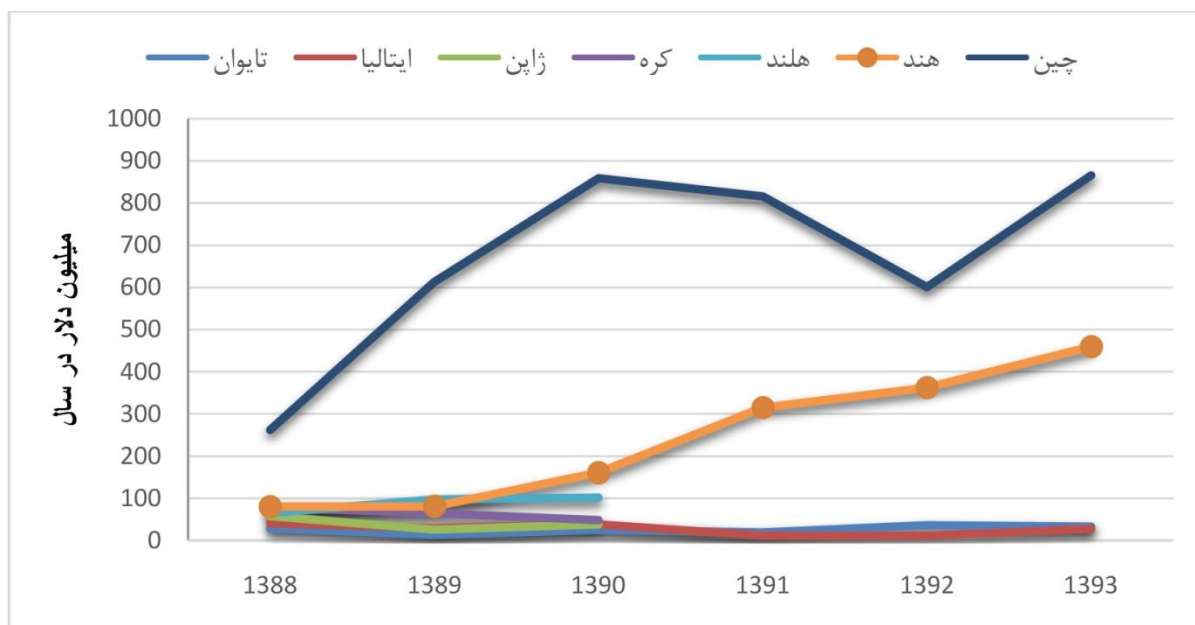
فیزیکی، ضریب تولید به ظرفیت تولید متانول در دنیا کاهش یافته و در نتیجه حاشیه سود متانول سازان بزرگ دنیا در فشار بیشتری قرار گرفته است. به طور کلی باید بیان کرد افت قیمت نفت در کنار کاهش رشد اقتصادی در اروپا و چین، موجب کاهش رشد مصرف متانول در دنیا شده است. با توجه به اینکه پیش‌بینی‌ها حکایت از ادامه شرایط فعلی نفت و اقتصاد چین حداقل در سال ۲۰۱۶ را دارد؛ نمی‌توان انتظار افزایش رشد مصرف و قیمت این محصول در بازار را داشت. در حال حاضر محرک قدیمی رشد مصرف متانول یا همان فاصله زیاد قیمت نفت و گاز طبیعی؛ همچون شلاقی بر سر این صنعت بوده و یک محاسبه سرانگشتی نشان از افت بیش از حد قیمت متانول نسبت به سایر محصولات پتروشیمی دارد. با این وجود هزینه بالای تولید متانول از زغال‌سنگ در چین باعث شده قیمت در طول یک سال اخیر افت بیش از ۲۰۰ دلار را تجربه نداشته باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود به منظور دستیابی به اهداف بلندمدت کشور، با توجه به عقب افتادن طرح‌های صنعت پتروشیمی به دلیل تحریم‌ها تجدید نظر جدی، هم در محصول متانول هم در سایر محصولات صورت گرفته و شرایط فعلی صنایع نیز برای برنامه ریزی مورد توجه قرار گیرد.

در سال ۱۳۸۸ عمده تقاضای متانول را به ترتیب کشورهای چین، هند، جمهوری کره (کره جنوبی)، هلند، ژاپن، ایتالیا و چند کشور دیگر تشکیل می‌دادند و ارزش صادراتی این محصول برای ایران حدود ۶۵۰ میلیون دلار بود. از سال ۱۳۸۸ تاکنون، تقاضای این کالا توسط چین افزایش بسیار چشم‌گیری یافته است. به علاوه، رقم کل ارزش صادراتی این محصول به بیش از یک میلیارد دلار رسیده است که در سال ۱۳۹۲ سهم چین به تنهایی بیش از ۶۰۰ میلیون دلار و در سال ۱۳۹۳ بیش از ۸۶۶ میلیون دلار بود. از سال ۱۳۹۱ نیز با تشدید تحریم‌ها و دامنه‌دار شدن تحریم‌ها به حوزه پتروشیمی، از شرکای عمده ایران تنها چین و هند باقی ماندند و کشورهای اروپایی از جمله هلند و بلژیک، به علاوه ژاپن و کره جنوبی که از بزرگ‌ترین متقاضیان متانول ایران بودند از واردات این محصول از کشور ما صرف نظر کردند و ارزش‌آوری این محصول دچار کاهش شد؛ اما از سوی دیگر تا حدی کشورهای شرقی روی خوش به خرید این محصول نشان دادند و هند، تایوان و چین تقاضای خود را افزایش دادند.

از سال ۱۳۹۳ نیز با بهبود روابط خارجی ایران با قدرت‌های جهانی، میزان واردات ایتالیا از این محصول رو به فزونی نهاده و در حال برگشت به میزان سابق خود در زمان پیش از تحریم‌ها است. نگاهی به آمار گمرک ایران در سال ۱۳۹۴ نشان می‌دهد که بلژیک نیز دوباره به خرید متانول از ایران روی آورده است. نمودار ۱ ارزش واردات متانول را در کشورهای مختلف نشان می‌دهد.

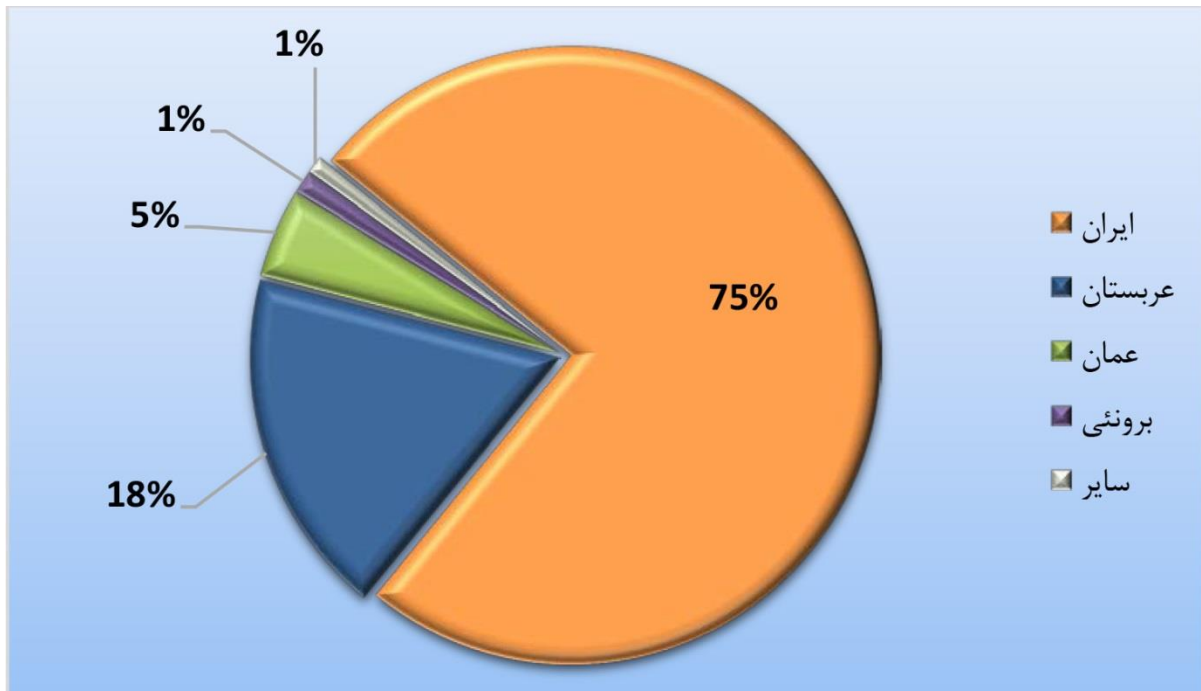

ارزش واردات کشورهای عمده خریدار متانول از ایران ۱۳۸۸-۱۳۹۳

از نظر وزنی نیز ایران حدود ۴۶ درصد متانول وارداتی به چین را تأمین می‌کند و عربستان با ۱۴ درصد، عمان با ۱۳ درصد، نیوزیلند با ۸ درصد و مالزی با ۶ درصد در رتبه‌های بعد قرار دارند. سایر کشورها نیز در مجموع حدود ۱۳ درصد از حجم وزنی بازار چین را بر عهده دارند. همانند بازار چین، هند نیز همواره بیشترین متانول مورد نیاز خود را که از مهم‌ترین کالاهای مورد نیاز صنعتی است، از ایران تهیه کرده است. حدود ۷۵ درصد متانول هند در سال ۲۰۱۴ از طریق ایران تأمین شده و در غیاب تقاضای کشورهای اروپایی، این کشور توانسته است پس از چین مهم‌ترین مقصد این کالا باشد. نمودار ۳ بازار متانول هند را به تفکیک واردات از کشورهای مختلف نشان می‌دهد. این نمودار غلبه ایران را در بازار این محصول در هند نشان می‌دهد. پس از ایران نیز بیشترین سهم را کشورهای عربستان، عمان و بروئی داشته‌اند.

بازار متانول هند به تفکیک واردات از کشورها در سال ۲۰۱۴

در سال ۲۰۱۰ ایران پس از عربستان، مالزی، قطر، عمان و اندونزی در رده ششم بزرگ‌ترین واردکنندگان متانول به تایوان قرار داشت اما در سال ۲۰۱۱ مالزی و اندونزی را پشت سر گذاشت و با اضافه شدن برونئی به جمع صادرکنندگان متانول به هند، در رده پنجم قرار گرفت. از سال ۲۰۱۳ دوباره سهم فروش این محصول به تایوان رو به رشد نهاد و به ۷/۸۵ درصد رسید و سرانجام در سال ۲۰۱۴ به ۶/۷۳ درصد بازار تایوان دست یافت. ایران از نظر رتبه صادرکنندگی به بازار تایوان، در این دو سال به جایگاه چهارم و پنجم رسید.

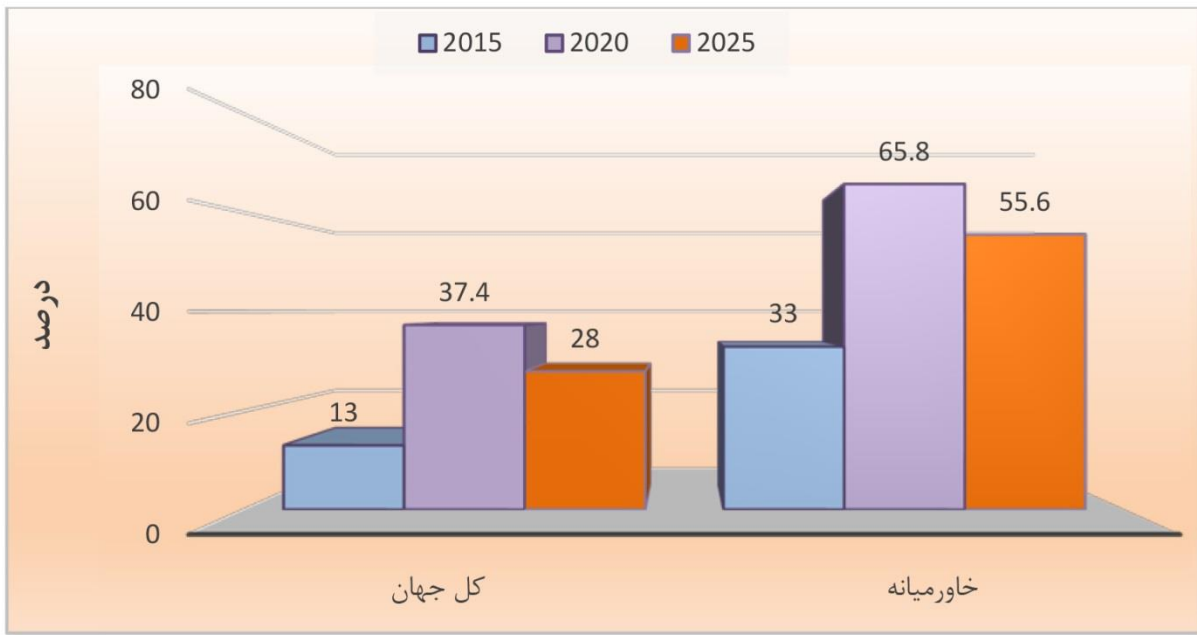
چشم‌انداز ظرفیت تولید و سهم تجارت متانول ایران تا سال ۲۰۲۵

هم‌اکنون ظرفیت تولید متانول ایران بالغ بر ۵۰۴۴ هزار تن در سال است که این مقدار برابر با ۳۱ درصد ظرفیت تولید خاورمیانه و ۵ درصد کل تولید جهان است. انتظار می‌رود با بهره‌برداری از طرح‌های آتی، ظرفیت تولید متانول ایران تا سال ۲۰۱۹ به ۲۴۱۸۴ هزار تن در سال برسد. پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد که ایران تا سال ۲۰۲۵ بیش از ۲۰/۱ درصد ظرفیت متانول دنیا و نزدیک به ۷۶ درصد از ظرفیت خاورمیانه را در اختیار خواهد داشت.

طرح‌های در دست اجرای متانول (هزار تن)

شرکت	پروژه	درصد پیشرفت	ظرفیت
پتروشیمی کاوه	متانول	۶۵/۸۵	۲۳۱۰
پتروشیمی مرجان	متانول	۲۲/۴۱	۱۶۵۰
پتروشیمی سبلان	متانول	۱۷/۵۵	۱۶۵۰
پتروشیمی دنا	متانول	۱۷/۴۸	۱۶۵۰
پتروشیمی ونیران آپادانا	متانول	۴۲/۹۹	۱۶۵۰
شرکت کیمیای پارس خاورمیانه	متانول		۱۶۵۰
پتروشیمی دی پلیمر آرین	متانول	۱۰	۱۶۵۰
شرکت متانول آرمان	متانول	۱۱/۳۷	۱۶۵۰
پتروشیمی سیراف انرژی	متانول	۱۸/۵۶	۱۶۵۰
شرکت ارگ شیمی پارسا	آمونیاک-متانول	۴۲/۷۱	۹۹۰
شرکت صنعتی لاوان	آمونیاک-متانول	۸	۹۹۰
پتروشیمی بوشهر	الیفن-متانول	۱۰/۳۹	۱۶۵۰
جمع			۱۹۱۴۰

چشم‌انداز بازار متانول ایران نیز نشان می‌دهد که ایران در افق ۲۰۲۰ در حدود ۳۷/۴ درصد تجارت متانول خاورمیانه و ۶۵/۸ درصد تجارت جهان را در اختیار خواهد گرفت که این درصدها در سال ۲۰۲۵ به ۲۸ و ۵۵/۶ درصد کاهش می‌یابد.

منابع

www.petrotahlil.ir
www.payampetro.ir
www.methanol.org